

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

چالش‌ها و راهکارهای توسعه صادرات غیر نفتی در ایران به مناسبت روز ملی صادرات

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: محمود نانکلی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱ مقدمه
۱ صادرات محرک رشد
۱ مهمترین موانع صادرات غیرنفتی
۲ ضرورت تدوین راهبرد مناسب صادراتی کشور
۲ وضعیت موجود صادرات غیرنفتی در ایران
۴ راهبردهای برنامه ای و قوانین مربوط به صادرات غیرنفتی
۶ موانع و مشکلات مربوط به صادرات کالا از زوایای مختلف
۷ جمع بندی

مقدمه

از سال ۱۳۷۶ بیست و نهم مهر ماه با تصویب شورای فرهنگ عمومی کشور، به عنوان «روز ملی صادرات» تعیین گردید تا بیانگر عزم و اراده ملی در مجموعه دولت و مردم برای توسعه صادرات غیر نفتی و در نتیجه توسعه اقتصادی کشور باشد. تعیین یک روز از روزهای سال برای صادرات ضمن ترویج فرهنگ صادرات در میان توده مردم، تقدیر از فعالان اقتصادی، فرصتی برای تبادل افکار، شناخت گیرها و تنگناها و بررسی راهکارهایی برای رسیدن به هدف والای جهش صادرات می باشد. لذا سازمان توسعه تجارت ایران همه ساله با هدف توسعه فرهنگ عمومی صادرات کشور و تشویق صادرکنندگان و فعالان اقتصادی و بازرگانی کشور نسبت به برگزاری روز ملی صادرات اقدام نموده و با حضور رئیس جمهور از بنگاه های صادراتی برتر کشور تقدیر به عمل می آورد. بر همین اساس در مصاحبه ای با دکتر مهرداد پارسانش مدیر اطلاعات و برنامه ریزی صندوق ضمانت صادرات ایران به مناسبت روز ملی صادرات؛ چالش ها و راهکارهای توسعه صادرات غیرنفتی مورد بررسی قرار گرفته است.

صادرات محرک رشد

صادرات به عنوان موتور محرکه اقتصاد و رمز بقای کشورها در بازارهای جهانی نقش مهمی را در رشد اقتصادی ایفا می نماید، از این روی تقویت ظرفیت های تولید و خلق ظرفیت های نو، هموار کردن مسیر توسعه صادرات، نقش دولت را به عنوان تضمین کننده سرمایه گذاری های موجود و کاهش انحصار پررنگ تر می کند. تنوع بخشی به اقتصاد و درآمدهای کشور، ایجاد اشتغال و افزایش رفاه، مسئله توجه دولت ها به افزایش صادرات غیر نفتی را می طلبند، چرا که ارتقای بیش از پیش صادرات غیر نفتی یعنی افزایش تولید و در نتیجه افزایش تقاضا برای نیروی کار که همان ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری است و در نتیجه با افزایش صادرات غیر نفتی می توان به راحتی معضل بیکاری و حتی تورم را در سطح جامعه ریشه کن کرد. نکته مهم در ارتباط با ارتقای صادرات غیرنفتی در ایران این است که در شرایط فعلی که تحریم های خارجی و همچنین همه گیری ویروس کرونا موجب کاهش بیشتر تقاضای داخلی اقتصاد شده است، می توان با استفاده از افزایش صادرات غیرنفتی، کاهش تقاضای کل را تا حدودی مدیریت و همچنین کمبود ارز ناشی از کاهش صادرات نفتی، را جبران نمود و در نتیجه تا حدود زیادی مشکلات فعلی و نیاز به منابع ارزی را برطرف کرد.

مهمترین موانع صادرات غیرنفتی

در یک نگاه کلی می توان گفت صادرات غیرنفتی دارای مشکلات متعددی است که برخی از آنها عبارتند از :

ضرورت تدوین راهبرد مناسب صادراتی کشور

تعیین راهبرد مناسب تجاری برای کشور و نحوه تعامل با اقتصاد جهانی از گام‌های مهم سیاستگذاری تجاری کشور بوده و وجود چنین راهبرد مناسبی، باعث می‌شود صادرکنندگان امکان برنامه‌ریزی برای بازاریابی محصولات خود و افزایش تولید و اشتغال را داشته باشند. اگرچه طی سنوات اخیر اقدامات متعددی انجام شده است، اما عملکرد صادرات غیرنفتی کشور متناسب با ظرفیت‌های بالقوه اقتصادی کشور نمی‌باشد. برای اینکه بتوان به طور بنیادی و بلندمدت تأثیرگذاری صادرات غیرنفتی را در حوزه تولید مشاهده کرد، می‌بایست نسبت به تدوین و اجرای راهبردهای مناسب صادراتی اقدام نمود. از جمله اینک:

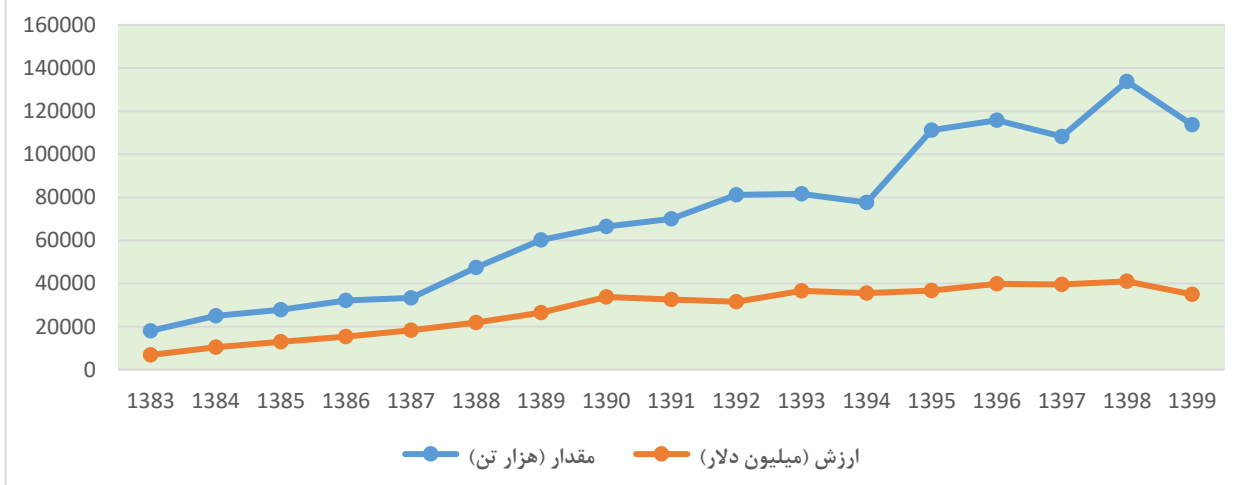
- ✓ بعد از اصلاحات ساختاری (اصلاح و تقویت قوانین و مقررات، فرایندها و سامانه های تجارت خارجی)، بخش هایی از اقتصاد کشور که مزیت دارد را شناسایی و تولیدات با فناوری بالا را در آن بخش‌ها ساماندهی کرد؛ در این راستا سازمان توسعه تجارت ایران به‌عنوان متولی صادرات مسئولیت ویژه و با اهمیتی دارد.
 - ✓ ضرورت انتقال فناوری با استفاده از ظرفیت دستگاه دیپلماسی کشور با هدف کاهش مشکلات تحریمی
 - ✓ تسهیل واردات فناوری مورد نیاز برای جهش تولید
 - ✓ ارتقای سطح رقابت پذیری کالاهای داخلی در حد قابل قبولی از سطح استانداردهای رقابت پذیر بین المللی
 - ✓ نفوذ فعالانه در بازار که نیازمند فعال شدن بیشتر سازمان توسعه تجارت ایران و معاونت اقتصادی وزارت امور خارجه کشور
 - ✓ تعامل بیشتر سازمان توسعه تجارت و معاونت اقتصادی وزارت خارجه با اتکا به رایزنان بازرگانی کارآمد و متخصص با هدف تقویت و توسعه بازاریابی صادراتی در خصوص محصولات داخلی
 - ✓ برگزاری تلاش‌های دیپلماتیک (نشست‌های مستمر، ادواری و مشترک مسئولان و فعالان اقتصادی ایران و کشورهای عمده طرف تجاری جهت تبادل نظر و امکان‌سنجی نحوه و زمینه‌های همکاری‌های تجاری با هدف بی اثر کردن تحریم‌ها دارای اهمیت کلیدی است.
 - ✓ شناسایی بازارهای جایگزین که امکان مبادله با آنها در شرایط تحریم وجود داشته باشد
 - ✓ همکاری و عضویت در اتحادیه‌های منطقه‌ای دارای سود متقابل تجاری برای طرفین
 - ✓ شناسایی بازارهای جایگزین برای بازارهای فعلی و گسترش روابط تجاری برای محصولات داخلی
- البته باید توجه داشت صرفاً توافق تجاری مشکل صادرات را حل نمی‌کند و مشکلات مربوط به حوزه نقل و انتقال ارز، زیرساخت‌های مورد نیاز حمل و نقل، تبادلات بانکی و ... بر حجم تجارت مؤثر هستند و توافق تجاری این مسائل را شامل نمی‌شود که نیازمند توجه به این حوزه هاست. در نهایت می‌توان بیان کرد برای افزایش صادرات غیرنفتی ایران و تأثیر آن بر جهش تولید در کشور علاوه بر اقدامات جاری و کوتاه مدت که به آنها اشاره شد، اقدامات ساختاری و نهادی در حوزه تجارت نظیر تعیین مزیت‌های صادراتی کشور و سرمایه‌گذاری در تولید این کالاها باید در اولویت قرار گیرد.

وضعیت موجود صادرات غیرنفتی در ایران

اقتصاد ایران با توجه به شرایط پیش آمده و با وجود تحریم‌های اقتصادی تاکنون توانسته است از بازارهای صادراتی خود و به ویژه کشورهای همسایه به خوبی بهره مند شود. با توجه به شرایط کنونی اقتصاد ایران، سهم ایران از صادرات محصولات متنوع به‌ویژه صادرات صنعتی در مقایسه با اندازه اقتصاد ایران و پتانسیل‌های آن، بسیار پایین باشد، حال آنکه بازار بزرگی

در اطراف ایران، به‌ویژه در ۱۵ کشور همسایه وجود دارند که اگر متناسب با پتانسیل‌های اقتصاد ایران از آن بهره‌برداری می‌شد، در حال حاضر میزان صادرات غیرنفتی بسیار بیشتر از چیزی می‌شد که در وضعیت فعلی محقق شده است. همانگونه که در نمودار شماره (۱) مشخص است در دهه ۱۳۹۰ درآمدهای ارزی از محل صادرات کالاهای غیرنفتی "بدون احتساب میعانات گازی" حداکثر در سطح ۴۰ میلیارد دلار باقیمانده است هرچند که اخیراً و به واسطه تشدید تحریم‌های اقتصادی، صادرات غیرنفتی با کاهش ارزشی و وزنی مواجه شده است. با این حال بسیاری از کارشناسان معتقدند ایران پتانسیل صادرات کالاهای غیرنفتی فراوانی را در خود دارد و با رفع موانع تولید و صادرات می‌توان صادرات غیرنفتی را تا سطح قابل توجهی افزایش دهد.

نمودار (۱): روند صادرات غیر نفتی طی سال های ۱۳۸۳-۱۳۹۹

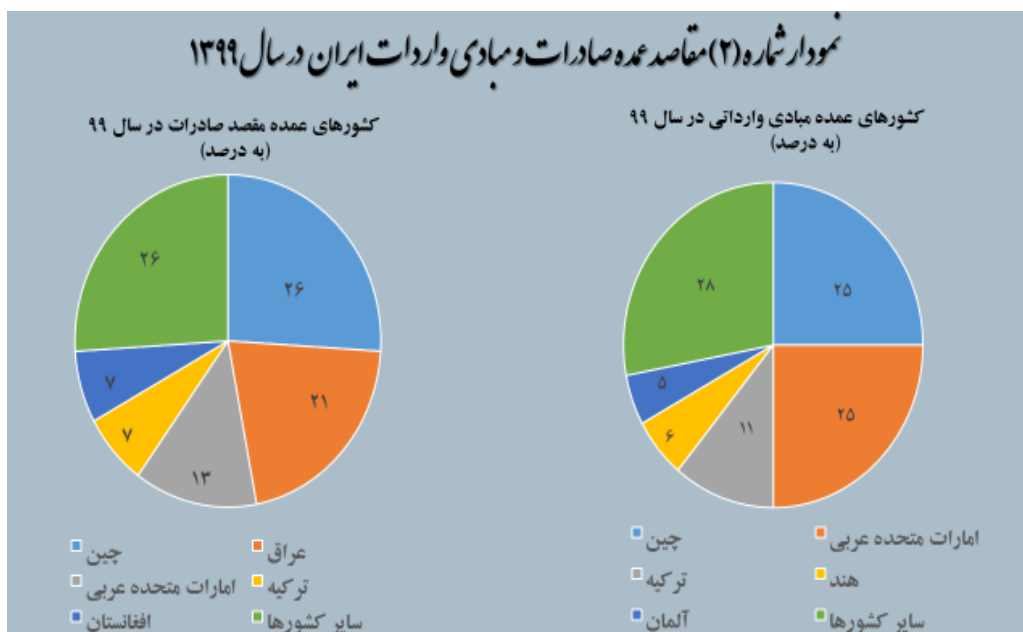

منبع: آمارهای گمرک جمهوری اسلامی ایران.

ایران در طیفی از صادرات مواد خام و منبع محور از منظر شاخص پیچیدگی صادراتی در رتبه های پایین جهان قرار گرفته و در سنوات اخیر در این ارتباط تنزل کرده است. با ملاحظه این جایگاه، دستیابی به اهداف صادراتی پیش رو و تحقق رشد اقتصادی بالا مستلزم توجه برنامه‌ریزان به موضوع تنوع اقسام صادراتی مبتنی بر سطح تکنولوژی و تعریف شرکای تجاری است که بتوانند در پیمودن این مسیر به یاری اقتصاد کشور آیند. چین به عنوان مهمترین شریک تجاری ایران و به سبب وجود روابط دوستانه، از این ظرفیت برخوردار است تا نقش مهمی در ارتقای جایگاه ایران در شاخص پیچیدگی صادراتی ایفا کند. به ویژه این که ایران اخیراً به سازمان همکاری‌های شانگهای نیز پیوسته است. اگرچه اقتصاد ایران تا حدودی زیادی وابسته به صادرات محصولات خام است، ولی در هر حال اگر منافع حاصل از این درآمدهای نفتی و غیرنفتی صرف گسترش و تجهیز زیرساخت‌های تجاری و تولید می‌شد، اقتصاد ملی در وضعیت بهتری قرار می‌گرفت. همواره باید این نکته را در نظر داشت که افزایش صادرات (نفتی و غیرنفتی) نیازمند اتخاذ مجموعه ای از سیاست‌های اقتصادی به هم پیوسته، نظام مند و مستمر در حوزه تجاری است.

در راستای برنامه ریزی استراتژیک کشور، تمرکز تجاری کشور از سال ۱۳۹۷ به بعد بیشتر بر روی کشورهای همسایه و استراتژیک (چین و هند) قرار گرفته است زیرا تبادل تجاری، نقل و انتقال پول و کالا در چنین شرایطی هموارتر می‌باشد. بر همین اساس سهم کشورهای همسایه و همچنین چین و هند (مجموع ۱۷ کشور) در طی این سال‌ها رشد چشمگیر داشته و به میزان ۸۷ درصد در انتهای سال ۱۳۹۹ ارتقا یافته رسید.

نمودار شماره (۲) مقاصد عمده صادرات و مبادی واردات ایران در سال ۱۳۹۹

راهبردهای برنامه ای و قوانین مربوط به صادرات غیرنفتی

مروری بر راهبردهای برنامه های توسعه در ایران نشان می دهد سیاست تجاری ایران به خصوص در حوزه واردات و صادرات عملاً شامل اقدامات کوتاه مدت و مقطعی بوده و به واسطه عدم برنامه ریزی درست و صحیح و در برخی مقاطع نیز عوامل برونزایی مانند تشدید تحریم های اقتصادی، دچار درهم ریختگی شده است و لذا الگوی مشخصی در این خصوص وجود ندارد. برخی موارد نیز مورد غفلت واقع شده است و اگرچه در حیطه برنامه ریزی به آنها اشاره شده است، اما در عمل اثرگذاری چندانی در این خصوص رخ نداده است. برای نمونه در حوزه جذب سرمایه گذاری خارجی، انتقال فناوری و دیپلماسی فعال تجاری و هدفمند دستگاه های سیاستگذار در مقام عمل نتوانسته اند اثرگذاری چندانی را در ارتقای صادرات غیرنفتی و تولید داشته باشند. تجارت خارجی هدفمند نیازمند برنامه ریزی در جهت حفظ بازارهای صادراتی است اگرچه که عوامل برونزا در این خصوص تأثیرگذار است، اما دستگاه های اجرایی کشور باید بتوانند حداقل بخشی از آثار احتمالی این عوامل (مانند تشدید تحریم های اقتصادی) را پیش بینی و اقدامات متناسبی را از قبل سازماندهی نماید (تحریم می تواند مانع حفظ بازار صادراتی غیرنفتی شود).

یکی از قوانین مهم در ارتباط با صادرات کشور، قانون مقررات صادرات و واردات مصوب سال ۱۳۷۲ است که به عنوان یکی از قوانین اصلی در حوزه صادرات و واردات می تواند با توجه به تحولات روز جهان مورد بازنگری قرار گیرد. این در حالی است که از تصویب قانون مقررات صادرات و واردات ایران به عنوان قانون مادر در مورد تجارت خارجی حدود ۲۸ سال می گذرد و ضرورت اصلاح قانون مذکور وجود دارد. صرف نظر از عدم انسجام و یکپارچگی قانون مقررات صادرات و واردات ایران بر اثر اصلاحات موردی مکرر آن و همچنین هم پوشانی آن با قانون امور گمرکی مصوب سال ۱۳۹۰، مقایسه قانون مذکور و آیین نامه اجرایی آن با استانداردهای بین المللی و قوانین و مقررات تجاری سایر کشورها نشان می دهد که قانون و آیین نامه های مربوط به قانون مقررات صادرات و واردات کشور، در مقایسه با موضوعات جدید سیاست تجاری و تجارت خارجی کمبودهای بسیاری دارد. از جمله اشکالات اصلی این قانون می توان به عدم بروزآوری آن نسبت به موضوعات جدید

تجاری، از میان رفتن اثر اجرایی بسیاری از قوانین، ناسازگاری با قوانین و مقررات تجاری دیگر، عدم تسهیل کنندگی تجارت، تمرکز کمتر بر تجارت خدمات به‌ویژه خدمات فنی و مهندسی، کم توجهی به امر صادرات و تمرکز بیشتر بر واردات و... اشاره کرد که در این راستا ضرورت دارد در قالب یک برنامه استراتژیک جامع تجاری پس از شناسایی اولویت‌های تولیدی و صادراتی کشور در چارچوب تکمیل زنجیره ارزش داخلی مرتبط با با زنجیره ارزش جهانی و هم راستا با برنامه های مقاصد و مبادی تجاری تنظیم شود.

تعدد بخشنامه ها و آیین نامه ها آثار بیرونی عمیق منفی بر صادرات کشور داشته و نیز بروز سایر عوامل برونزایی با همراهی این بخشنامه ها، امکان برنامه ریزی بلندمدت را از صادرکننده و تولیدکننده می‌گیرد. این دستورالعمل‌ها در سنوات اخیر به واسطه شرایط تحریمی و به واسطه تعهد ارزی صادرکنندگان و با اعمال بیشتر محدودیت صادراتی افزایش نیز یافته است. عدم ثبات مقررات صادرات یکی از موانع اساسی در توسعه صادرات غیرنفتی محسوب می‌شود زیرا هم بر خریدار خارجی و هم بر فروشنده داخلی تأثیر می‌گذارد. به طور کلی، تغییرات مکرر در قوانین و مقررات صادراتی و عدم پیش بینی پذیری آنها امکان برنامه‌ریزی را از صادرکنندگان سلب می‌کند و باعث می‌شود در وهله اول ریسک‌های اقتصادی افزایش و در صورت تداوم شرایط بی‌ثبات، تبدیل به نااطمینانی در اقتصاد شود.

تعدد قوانین، تعارض منافع در تجارت خارجی، ضمانت اجرایی ضعیف قوانین و مقررات، کارایی پایین بخشنامه ها و مقررات، جامع نبودن قوانین و مقررات، ضعف دانشی مجریان قانون و بخشی‌نگری آنها از چالش‌های اصلی صادرات کشور در حوزه قوانین و مقررات داخلی است. همچنین فقدان شناخت کافی و عدم رعایت استلزامات مربوط به قوانین و مقررات کشورهای طرف تجاری، عدم شناخت کافی از مقررات گمرکی و تعرفه ای کشورهای مقصد تجارت و همچنین عدم استفاده مطلوب از عضویت در سازمان‌ها و نهادهای تجاری در سطح جهانی و منطقه ای به نفع تجارت کشور از عوامل تضعیف کننده صادرات کشور در حوزه قوانین و مقررات بین‌المللی است که در کنار مشکلات مربوط به قوانین و مقررات حوزه داخلی، منجر به رشد ضعیف صادرات کشور طی سالیان متمادی شده است.

فضای اقتصادی و سیاسی کشور در سنوات اخیر، عمدتاً به دلیل مشکلات جهانی و سیاست‌های خصمانه دولت آمریکا فضای مناسبی برای فعالیت‌های اقتصادی ایجاد نکرده است. در واقع، تحریم اقتصادی و به خصوص تحریم بانکی کشور، مشکلات زیادی را هم در زمینه تولید و هم در زمینه صادرات ایجاد کرده است. بسیاری از صادرکنندگان، به دلیل قطع ارتباطات بانکی کشور، امکان دسترسی به ارز حاصل از صادرات خود را ندارند. برخی از تولیدکنندگانی که تولیدات صادراتی دارند، به دلیل مشکلات مربوط به ثبت سفارش و تأمین ارز برای واردات مواد اولیه، قادر به ایفای تعهدات خود نیستند. شرکت‌های معتبر خارجی از انجام سرمایه گذاری مشترک با شرکت‌های تولیدی ایرانی منع شده اند و در نتیجه بهره مندی از فناوری های پیشرفته در تولید محصولات داخلی بسیار دشوار است؛ مسئله ای که به کاهش کیفیت تولیدات داخلی منجر شده است.

اصل پیمان سپاری ارزی به ویژه در شرایط تنگنای ارزی کاملاً منطقی و دارای پشتوانه کارشناسی است، ولی سازوکارها و سیاست‌های ناظر بر بازگشت ارز صادراتی نباید موجب کاهش انگیزه صادرکنندگان در بازگشت ارز حاصل از صادرات شود. در واقع بانک مرکزی باید با سیاست‌های تشویقی و ارائه راهکارهای برد-برد، انگیزه صادرکنندگان را در ایفای تعهد ارزی تقویت نماید. نوسانات قیمت ارز، در نتیجه شرایط تحریمی، چشم انداز سرمایه گذاری و تولید را با مخاطرات جدی مواجه کرده است. اما در کنار این مسائل که با بازگشت تحریم‌های آمریکا حادثتر شده اند، بسیاری از مسائل و سیاست‌های داخلی

اقتصادی نیز در روند تغییرات صادرات کالاها غیرنفتی مؤثر و دخیل هستند. بانک مرکزی با کنترل روند افزایش نرخ ارز و نزدیک کردن نرخ سامانه نیما و بازار آزاد می‌تواند به روند ایفای تعهدات ارزی صادرکنندگان کمک شایانی نماید. لذا به طور اجمالی می‌توان گفت که یکی از موانع اساسی توسعه صادرات کشور در عدم هماهنگی بین دستگاه های متولی تجارت خارجی، فیمابین دستگاه های متولی و بخش خصوصی و همچنین کیفیت ضعیف برنامه ریزی برای تجارت خارجی کشور است.

موانع و مشکلات مربوط به صادرات کالا از زوایای مختلف

- مشکلات مربوط به صادرات از منظر تولید عمدتاً از منظر پایین بودن کیفیت محصولات، بالا بودن قیمت تمام شده محصول به واسطه پایین بودن بهره وری نیروی کار، مالیات‌ها، بالا بودن هزینه تأمین مالی، فرسودگی ماشین آلات تولیدی و عدم استفاده از تکنولوژی‌های جدید در تولید، نوسانات زیاد و تغییرات پی در پی نرخ ارز، کمبود نقدینگی برای تأمین به موقع مواد اولیه، استفاده از مواد اولیه با کیفیت پایین در رقابت با محصول تولیدی خارجی، مشکلات مربوط به تأمین ارز برای واردات مواد اولیه تولیدی و همچنین تأمین سرمایه و تأمین مالی و سایر موارد با اهمیت نظیر مستهلک بودن ماشین آلات تولیدی و ... می‌باشد. بخش عمده‌ای از مشکلات مربوط به صادرات ریشه در عقب ماندگی تولید دارد و بخش تولید نتوانسته در وهله اول کالای باکیفیت، قابل رقابت و مازاد را در بخش‌های مزیت دار کشور در مقیاس گسترده و قابل رقابت در بازارهای جهانی تولید نماید.

- بسیاری از مسائلی که اکنون صادرات غیرنفتی کشور را تحت تأثیر قرار داده، می‌تواند ناشی از سیاست های داخلی و خارجی در حیطه مسایل سیاسی و اقتصادی باشد. برخی از مهم‌ترین موارد در سیاست خارجی، تحریم های دولت‌های غربی علیه کشور و اعمال نرخ‌های تعرفه بالا از سوی کشورهای هدف و در سیاست‌های پولی و ارزی، نوسانات نرخ ارز، مشکلات اجرایی پیمان سپاری ارزی و ... می‌باشد. از مشکلات اساسی که باعث ایجاد ریسک‌های اقتصادی در میان مدت و در نهایت باعث ایجاد بی‌ثباتی در اقتصاد کلان و ایجاد فضای نااطمینانی می‌شود شوک‌های کلان اقتصادی و سیاسی بر کشور است.

- سایر موارد مبحث نفوذ به بازارهای جهانی و مشکلات پشتیبانی صادرات می‌باشد که در این راستا نگاه صادرات محور، نیازمند اتخاذ روش‌های نوین در بازاریابی و جذب مشتری است. صادرکنندگان در بازارهای خارجی باید به الگوها و روش‌های فروش محصول تسلط کافی داشته باشند تا بتوانند سهم فروش خود را از بازار حفظ و در گام بعدی افزایش دهند. این موضوع که گسترش صادرات غیرنفتی باعث افزایش رقابت‌پذیری محصولات غیرنفتی صادراتی می‌شود، دقیقاً به‌خاطر وجود رقیب‌های فعال در این عرصه است و از این حیث صادرات غیرنفتی می‌تواند علاوه بر ارزآوری، موجب افزایش کیفیت محصول تولیدی نیز شود.

بخش دیگری از زنجیره صادرات غیرنفتی، مربوط به حوزه خدمات پشتیبانی می‌باشد. بخش مهمی از این زنجیره، در انتقال کالا به بازار هدف متمرکز است. ارزیابی این مؤلفه نیز نشان می‌دهد در مورد بهبود خدمات تجارت خارجی و ترانزیت به واسطه تشدید تحریم‌های اقتصادی مشکلاتی برای این بخش به‌وجود آمده است و اثرگذاری این سازوکار نیز دچار اختلال شده است. همچنین ارزیابی نهادهای بین‌المللی از جمله بانک جهانی و فعالان اقتصادی داخل کشور نشان می‌دهد زیرساخت های تجارت خارجی همچنان ناکافی و دچار کمبودهایی است و متناسب با نیاز صادراتی کشور نیست. برخی موارد به شرح زیر می‌باشد:

در حوزه زیر ساخت به‌ویژه زیرساخت‌های حمل و نقل می‌توان به ناکافی بودن شبکه‌های حمل جاده‌ای، هوایی و ناکارآمدی بنادر و زیرساخت‌های حمل دریایی کالا، وسایل حمل و نقل فرسوده و ناکافی، قدیمی بودن شبکه راه آهن، ناکافی بودن تعداد کانتینر یا کامیون‌های یخچال‌دار و به بالا بودن نرخ کرایه حمل توسط شرکت کشتیرانی و... اشاره کرد.

جمع بندی

با عنایت به چالش‌های مطرح شده، راهکارهای اجرایی و قانونی جهت رفع مشکل‌های فوق به شرح زیر متصور می‌باشد: مشکلات توسعه صادرات غیرنفتی عمدتاً مشتمل بر عدم استراتژی مناسب و نوسانات شدید نرخ ریال در مقابل دیگر ارزها، خارج کردن سیستم بانکی کشور از چرخه دسترسی به بازارهای مالی و پولی جهان و اعمال فشار بر کشورهای طرف تجاری ایران است. در این راستا در جهت کم اثر یا بی اثر کردن شرایط تجارت خارجی در تحریم با استفاده از انواع روش‌ها مانند سازوکارهای اجرایی و هدفمند در جهت عملی شدن پیمان‌های تجاری منطقه‌ای و استفاده از ظرفیت توافقنامه‌های تجاری موجود و آتی، متنوع سازی مسیر نقل و انتقال پول، ارز جایگزین و استفاده از یک واحد پولی دیجیتالی با کشورها و بازارهای هدف منطقی به نظر می‌رسد. این موارد فارغ از بحث نقش صادرات غیرنفتی در جهش تولید همواره به عنوان فاکتورهای تأثیرگذار بر کاهش ریسک تجاری نیز می‌توانند مورد توجه قرار گیرند.

بخش قابل توجهی از مشکلات صادراتی ناشی از مشکلاتی است در بخش تولید قرار دارند. در بخش عرضه محصول صادراتی سه مانع مهم صادراتی به ترتیب عبارتند از: کیفیت محصول، قیمت تمام شده و خدمات پس از فروش در فضای صادرات. علاوه بر این، از نظر پردازش و فرآوری محصول، فناوری تولید و بهره‌وری نیروی کار نیز بر صادرات کالا بسیار تأثیرگذار است، همچنین ترکیب کالاهای صادراتی نیز مهم است، از این جهت پیشنهاد می‌شود سهم بخش‌هایی از اقتصاد که دارای صادرات مواد خام هستند، کاهش و سهم بخش‌های با ارزش افزوده بالا (همانند صنایع غذایی، محصولات نساجی و پوشاک، محصولات فلزی و...) افزایش یابد تا موجب پایداری درآمدهای صادراتی و پایداری رشد اقتصادی شود که در این راستا می‌بایستی، مشکلات و تنگناهای ارزی برای تأمین مواد اولیه باکیفیت و قیمت مناسب، کاهش زمان ثبت سفارش برای واردات مواد اولیه، وضع استانداردهای تولیدات صادراتی سختگیرانه، اعطای تسهیلات ارزی و تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی صادرات‌گرا همراه با نظارت صحیح، سرمایه‌گذاری‌های مشترک با کشورهای صاحب تکنولوژی در راستای گسترش صادرات، سرمایه‌گذاری بر بخش‌های تولیدی پیشران صادرات غیرنفتی مدنظر قرار گیرد. همچنین در مبحث کاهش قیمت تمام شده محصولات، بسته بندی، ترویج و بازاریابی محصول و توزیع آن، تشویق صادرکنندگان خرد به صادرات کالاهای خود از طریق شرکت‌های مدیریت صادرات می‌تواند رهگشا باشد.

در راستای تعدد قوانین و تعارض منافع نیز حتی المقدور می‌بایستی از تغییرات مکرر در مقررات حوزه صادرات به منظور امکان برنامه‌ریزی بلندمدت صادرکنندگان پرهیز شود، قوانین و مقررات صادراتی شفاف، ساده‌سازی و نیز قوانین موازی و متعارض حذف شوند. بدین منظور کلیه قوانین و مقررات مرتبط با صادرات توسط سازمان توسعه تجارت ایران به‌عنوان متولی امر صادرات و با هماهنگی سایر دستگاه‌های اجرایی در جهت تدوین یک سند یکپارچه حمایت از صادرات غیرنفتی برای ثبات سازی سیاست‌های صادراتی انجام شود.